

МЕХАНІЗМ ВИНИКНЕННЯ КРИЗОВОГО СТАНУ В АГРАРНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

АЛІСА ШЕВЧЕНКО, АНДРІЙ ДОНЦОВ

Одеський державний аграрний університет, Україна

Аграрний сектор відіграє важливу роль у національній економіці, виробляючи продукти харчування та сировину для інших секторів економіки. Однак, підприємства цього сектору часто знаходяться у кризовому стані через низьку рентабельність, неефективне управління та інші проблеми. Отже, вивчення механізму виникнення кризового стану є дуже важливим для підвищення ефективності діяльності аграрних підприємств.

Аграрне підприємство є формою господарювання, що займається діяльністю з метою виробництва та реалізації аграрної продукції.

Основним завданням аграрного підприємства є забезпечення населення продовольством та отримання прибутку від продажу сільськогосподарської продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках. Важливою складовою діяльності аграрних підприємств є дотримання принципів ресурсозбереження та екологічної безпеки.

Трактування поняття «криза» розглядається в наукових працях багатьох науковців: «...великомасштабна подія, яку неможливо передбачити і призводить до негативних наслідків; ...переломний період, пов'язаний із виникненням проблем; ...ситуації, які пов'язані із зовнішніми факторами, що порушують механізм функціонування підприємства; ...позапланові небажані процеси, що можуть зашкодити діяльності підприємства і порушити цикл життєздатності його» [1].

Отже, кризовий стан аграрного підприємства – це необмежений за часом процес, який виникає в результаті дії факторів і може порушити заплановані результати діяльності або призвести до його ліквідації.

Кризовий стан в аграрному підприємстві може виникати внаслідок різних факторів, таких як: стихійні лиха (засуха, повені, град), епідемії тварин, забруднення ґрунту або водойм; неефективності організації виробництва.

Суттєвим фактором, що призводить до кризового стану, є недостатня фінансова дисципліна та рівень керування в підприємстві. Відсутність планування в роботі підприємств, недостатній контроль за використанням коштів та неефективне управління ресурсами призводять до зростання витрат та зменшення прибутку. Згідно з дослідженнями за джерелом [2], відсутність контролю за фінансами є однією з головних причин банкрутства аграрних підприємств.

Наступним фактором, що може призвести до кризового стану, є низький рівень продуктивності праці. Недостатньо ефективного використання ресурсів, плинність кадрів, погіршення трудової дисципліни [3], дефіцит кваліфікованого персоналу, мобілізація чоловіків до ЗСУ в країні, відсутність підвищення кваліфікації працівників, недостатність мотивації, недостатній рівень організаційної культури та погані умови праці можуть призвести до зниження

продуктивності праці та збільшення витрат на виробництво продукції. Згідно з інформацією джерела [4], рівень продуктивності праці є одним з ключових показників ефективності аграрних підприємств.

Підсилення проблеми настання кризової ситуації може викликати і наявність конфліктів між персоналом та адміністрацією підприємства, управлінських конфліктів; змін у житті населення в результаті, наприклад, воєнного стану в країні.

В аграрних підприємствах, через недостатній рівень інформаційної обізнаності та обмеженості в забезпеченості власними фінансовими ресурсами, можна спостерігати кризовий стан виробництва продукції як результат використання застарілих традиційних технологій. Наслідком такої моделі виробництва є зростання собівартості продукції і зниження прибутковості. Враховуючи постійне зростання цін на ресурси, необхідно аграрним підприємствам періодично оновлювати технології на основі ресурсозбереження.

Значно порушити механізм функціонування підприємства можуть і природні катастрофи, економічні кризи в країні та у світі, зміни в законодавстві. Ці фактори вплинуть на показники фінансового стану підприємства та обмежать його здатність виробництва продукції.

При встановленні кризової ситуації керівництво в аграрному підприємстві зазвичай змушене приймати невідкладні заходи для запобігання подальшого поширення кризи та забезпечення власної безпеки. До заходів запобігання кризового стану можна віднести: евакуацію персоналу, забезпечення додаткової безпеки для тварин, підвищення конкурентоспроможності продукції; використання сучасних інноваційних ресурсозберігаючих та екологічно безпечних технологій виробництва, оновлення матеріально – технічної бази, використання ресурсів – заміників, оптимізації витрат ресурсів, планування та організацію виробничих процесів, проведення внутрішнього та зовнішнього аудиту діяльності підприємства, підвищення кваліфікації персоналу, підсилення мотивації до виконання функціональних обов'язків персоналу, покращення умов праці, використання ефективних методів управління, отримання пільг та фінансування від держави, а також участь у проектах міжнародних організацій.

Розпізнати механізм кризового стану аграрного підприємства можливо тільки в результаті спостереження за його перебігом та розумінні взаємообумовленості факторів впливу.

Список використаних джерел

1. Кулиняк І.Я., Жигало І.І., Горбенко Т.М. Кризові ситуації на підприємствах: сутність, класифікація, загрози виникнення та заходи реагування. *Економіка та управління підприємствами*. Вип. 51. 2021.С. 175 – 183 URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2021/51_2021_ukr/29.pdf
2. Лазарєв, В. О. Економічна ефективність підприємств аграрного сектору. *Вісник ЖНАЕУ*, 2017. 1(67), 148-155
3. Шатілова О.В. Кризові явища як об'єкт управління. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020. №1. С. 155- 159 URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2021/01/29.pdf>

4. Стадник, В. М., Краснікова, Ю. В. Аналіз динаміки показників продуктивності праці на підприємствах аграрного сектору. Економіка та суспільство, 2019, 1402-1408

УДК 338.24

УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ РОЗВИТКОМ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

НАДІЯ ЮРКІВ

Національний лісотехнічний університет України, Україна

В сучасних умовах вітчизняні промислові підприємства України повинні будувати систему управління підприємством на засадах сталого розвитку, адже таке управління сприяє забезпеченню їх фінансової стійкості, конкурентоспроможності, ефективному функціонуванню на ринку, організації виробництва орієнтованого на зменшення шкідливих викидів в атмосферу, зниження матеріаломісткості виготовлення продукції, покращенню робочих місць працівників та зростанню соціального рівня населення.

Сталий розвиток підприємства в поточному періоді слід розглядати як його здатність до здійснення економічної діяльності в кожен окремий момент часу в умовах невизначеності впливів зовнішнього середовища, які порушують нормальне функціонування і розвиток підприємства [1].

Згідно іншого трактування цього поняття “сталий розвиток підприємства” – це процес якісних змін, що передбачає збалансування інтересів підприємства в поточному і майбутньому періодах на засадах досягнення економічної ефективності, фінансової стійкості, економічного зростання та розвитку екологічної і соціальної підсистеми підприємства [2].

Основою сталого розвитку підприємств є поєднання трьох складових: економічної, соціальної та екологічної. Економічна складова сталого розвитку підприємства включає в себе стан фінансових ресурсів, їх розподіл і використання, які забезпечують розвиток підприємства на основі зростання прибутку, збереженні платоспроможності в умовах змін зовнішнього середовища. Соціальна складова сталого розвитку підприємства передбачає спрямування напрямків діяльності підприємства на зростання рівня життя населення та працівників підприємства в цілому за рахунок покращення умов праці, зростання заробітної платні, підвищення рівня кваліфікації персоналу. Екологічна сталість передбачає використання підприємством сучасних технологій виробництва, автоматизацію праці, застосування екологічно-безпечних матеріалів, що дозволяє зменшувати негативний вплив на навколишнє середовище.

Основна ціль підприємства, яке здійснює свою діяльність відповідно до вимог сталого розвитку має передбачати умовно безперервне функціонування підприємства та його прогресивний розвиток при високих економічних